

ÇOCUK EDEBİYATI'NIN DİL EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖNEMİ

CELKAN, Gül*

KUZEY KIBRIS/NORTH CYPRUS/СЕВЕРНЫЙ КИПР

ÖZET

Dil öğreniminin çocuğun gelişimiyle bağlantılı olduğu ve küçük yaşlarda başlayan dil eğitiminin en etkin bir şekilde kazanıldığı ortamın okullar olduğu gerçeğinden hareket edersek, ilkokula gelen bir çocuğun ne denli çocuk edebiyatı türlerine karşı ilgi duymaya özendirilmesi ve tüm derslerle bağdaştırılmak suretiyle çocuğun zengin bir dile kavuşmasına nasıl bir katkı koyacağı araştırmalarla kanıtlanmış bir gerçektir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan araştırmalar dil ve sosyal gelişimin belli aşamaları olduğunu göstermiştir. Her çocuk bu aşamalarda aynı çabuklukta ilerleyemez, ancak olgunlaşma sürecine gelmeleri belli bir sıra içinde olur. Her bir aşamada çocuğun ilgisini çeken, ona hitap eden doğru çocuk edebiyatı örnekleri seçilirse çocuğun hem dil hem de sosyal gelişimine olacak katkısı yadsınmaz. Çocuk edebiyatı sayesinde çocuk her bir aşamayı başarılı bir şekilde tamamlayacaktır.

Bu çalışmada çocuk edebiyatı örneklerinden yola çıkarak okuma sevgisi ve alışkanlığının ancak, küçük yaşlarda kazanılmaya başlandığı takdirde dil eğitimi ve öğrenimi açısından olumlu etkileri gösterilecektir. Eğitim sisteminin eksikliği ve ailelerin de bu konuya fazla eğilmemeleri, çocuğun hem dil hem de sosyal gelişiminde çok yararları olduğuna inandığımız çocuk edebiyatının yeterince öneminin anlaşılmadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, çocuk edebiyatı, dil, gelişim, okul, aile.

ABSTRACT

It has been proven that the more exposed a child is to children's literature from a very early age, the better he/she becomes in using the language. This article will also emphasize the fact that if educators utilize samples of children's literature in their classes, it will be very effective and help with the learning process as well.

Studies carried out in this field show that language and social development go through certain stages. Therefore it is of vital importance to choose the right text when implementing works of children's literature into the classroom.

* Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Öğretim Üyesi, Gazimagosa, KKTC. e-posta: gulcelkan@emu.edu.tr

This paper will show that if children are exposed to books at a very early age, then they will develop a kind of bond between themselves and the book and hence exposure to the contents of the book will help with their development linguistically, mentally and needless to say socially.

Key Words: Childs, children’s literature, language, development, school, family.

GİRİŞ

İngiliz dili ve edebiyatı alanında yetişmiş ve mezuniyetinden bugüne kadar üniversitelerde çeşitli seviyelerde hem dil hem de edebiyat derslerini vermiş, bu konularda yeni dersler önerip uygulamaya koymuş biri olarak Çocuk Edebiyatı’na eğilmem belki de yadırganabilir; ancak yadırganmaması gerekir, diye düşünüyorum. Neden mi? Zira, dil ağırlıklı dersler vermeye başladığım dönemden itibaren isyer yazma, okuma becerilerini geliştiren derslerde olsun ister edebiyatla dili bir arada irdeleyen derslerde olsun, öğrencilerde sürekli bir motivasyon eksikliği, bir yılgınlık, bir isteksizlik gözlemledim. Öğretim üyesi olarak bunun nedenlerini araştırıp bulmak da görevlerim arasındaydı. Şayet sürekli edebiyat dersleri veriyor olsaydım –derslerin genelde “lecture” türünde yapıldığını da düşünürsek– belki de bu sorunların o kadar da farkında olmayacaktım. Öğrencilerimle yaptığım söyleşilerde veya doldurmalarını istediğim formlarda çoğunun okuma alışkanlıklarının olmadığını, dili iyi kullanamadıklarını ve hayal gücünden yoksun olduklarını gözlemledim. Bunun nedenleri ise; çocuk yaşlarından itibaren kendilerine bu alışkanlıkların kazandırılması yönünde hiçbir şekilde bir girişimde bulunulması gerçeğinde yatıyordu. Kimi hikâyeler ve masallarla büyütülmemiş, kimi okuduğu bölge veya okul konumuyla kitapları olmamış, kimi ise ekonomik nedenlerden ötürü kitaplardan uzak kalmış. Ancak, küçük yaşlarda edinilmeyen güzel alışkanlıkların ilerde olumsuz etkiler yarattığı da bu şekilde ispatlanmış olmaktadır. Bu durum öğrencilerin notlarına da yansımakta ve sadece dil açısından değil, konuları anlatış, konuya hâkim olamama, bir düzen içinde yazamama gibi çarpıcı durumlar üniversite seviyesine gelmiş öğrencilerin sınav kâğıtlarına ve ödevlerine dahi yansımaktadır.

Dilin en iyi ve en etkin şekilde küçük yaşlardan itibaren öğrenildiği yadsınmaz bir gerçektir. Çocuk çevreyle iletişim sonucu ya bilişsel süreçlerle ya taklitle ya da model alma gibi yollarla dil kazanımını elde eder. Rae Lynn McCarthy¹ bu alanda yaptığı bir araştırmada: “Eğitimcilerin hikâyelerle ve masallarla yetişmiş çocukların bunları hiç duymamış veya kendisine hiç masal anlatılmamış ve hikâye okunmamış ailelerden gelen çocuklara göre dil kullanımı açısından daha avantajlı durumda olduklarını” belirlediğini öne sürer. Çocuklarına hikâyeler okuyan, masallar anlatan aileler çocuklarının kişiliklerine olduğu kadar, dil

¹ Mc Carthy, Rae Lynn, “The Importance of Storybook Reading to Emergent Literacy: A review of the research” ERIC, 1995. www.firstsearch.com.

becerilerinin de gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Strickland² “**Emerging Literacy: Children Learn to Read and Write**” başlıklı çalışmasında çocuklarına kavramları sadece onlara okudukları kitaplarla değil, aynı zamanda birlikte yaşadıkları olaylardan, gezdikleri ve gördükleri yerlerle ilgili olarak pekiştirme yoluna giden aileler çocuklarının zengin bir kelime hazinesi olmasına katkıda buldukları gibi olayları anlatış tarzlarını da şekillendirirler. Bu gibi ortamlarda yetişen çocuklar aslında, öğrenci odaklı eğitimin merkezinde bulunan “çocuk” olarak, dil becerilerinin gelişmesi için anlamlı bir zemin oluşturulmuş olmaktadır. Böylece çocuk dili tüm özellikleri ile küçük yaşlardan itibaren sadece dinleyici konumunda değil, kullanıcı konumunda olarak da geliştirmektedir. Okul öncesi dönemlerde başlayan bu eğitim ana okulları ve yuvalarda ve daha sonra ilkokullarda da devam ettiği sürece birey, çocukluktan itibaren zihinsel gelişimine paralel olarak dil zenginliğini de geliştirecektir. Burada da en büyük kaynak olarak çocuk edebiyatı karşımıza çıkmaktadır. Doğru ve özenle seçilmiş çocuk edebiyatı metinleri çocuğun dil ve zihinsel gelişimi için büyük katkıda bulunacaktır.

Literatür

Bu bölümde, öncelikle çalışmada kullanılan dilbilimsel bazı kavramların tanımları ele alınacaktır. Daha sonra çocuk edebiyatının dile etkisi konusunda çalışmalar yapmış kişilerin araştırmalarına değinilecektir.

“Fonoloji, morfoloji, semantik, sentaks ve pragmatik”³ dil yeterliliği için gerekmektedir. Dilin temel ses yapılarını araştıran fonolojidir. Bilindiği gibi her dilde hem aynı ve hem de farklı sesler bulunmaktadır. Çocuk, ilk olarak seslerle karşılaşır ve bu sesler sayesinde yeterlilik kazanır. İşte bu seslere “fonem” adı verilmektedir. Morfoloji ise dilde anlam içeren en küçük birimleri inceleyen bilim dalına verilen addır. Bu en küçük anlamlı ses çıkaran birimlere “morfem” adı verilmektedir. Hâlbuki “semantik”, dilin anlam yönünü ele almaktadır. Cümleleri ve kelimeleri anlam açısından incelemektedir. Sentaks ise; cümlelerin kural/yapı açısından incelemesini yapan ve kelimelerden oluşan cümlelerin kurallarını oluşturan bilim dalıdır.

Pragmatik ise farklı bağlamlardaki metinleri yöneten kuralları araştırmaktadır. Başka bir ifade ile kullanılan dilin sosyal bağlamda kullanım uygunluğu: yani çocuklar küçük yaşlardan itibaren nezaket ifadelerini, argo kelimeleri, dilek ve arzularını ifade etmelerine yarayacak kavramlarla emir kavramlarını öğrenirler. Örneğin Zwisler⁴ “beş yaşındaki bir çocuk iki yaşındaki bir çocuğa bir şeyler

² Strickland, DS & Mandel, LM. “Delaware International Reading Association”, 1989. www.ericdigest .

³ Vardar, Berke, **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, ABC Kitabevi, İstanbul 1998.

⁴ <http://www.zwisler.de/scripts/Sprachentwicklung>, “Sprachentwicklung”, Rainer ZWISLER, 25 Haziran 2006.

anlatırken, kendisine sanki pragmatik bilgi verilmiş gibi, basit cümleler kullanarak yavaş konuşur ve karşısındaki küçüğün kendisini anlamasını sağlamak için de sözcükleri tekrarlar” demektedir. Elbette bu iletişim modeli kendinden oluşmamaktadır. Beş yaşındaki çocuk, büyüklerinin kendisine davranış şeklini veya kendisine okunan hikâye kitaplarından aldığı davranış şekillerini model edinerek bu davranışı sergilemektedir.

Çocuk edebiyatı örneklerini dinleyerek yetişen çocuklar Wolfe’a⁵ göre hem yaşlılarına göre dile daha hâkim hem de daha olgun davranış sergilemekte, özgüvenleri artmaktadır. Aileler çocuklarından dili daha doğru ve düzgün kullanma beklentisi içinde olduklarından, öğretmenlerin de aynı beklenti içinde olup sınıfta güvenli bir atmosfer yaratma fırsatını kullanabilirler. Zengin bir dil çevresi oluşturmak Morow’un⁶ dediğine göre; öğretmenler öğrencilerinin evlerinde aileleriyle olan bu okuma/anlatım süreçlerini nasıl geçirdiklerini, nasıl bir karşılıklı diyalog içinde olduklarını öğrendikleri takdirde, sınıfta da aynı uygulamalara devam edip çocuğa güvenli bir ortam sağladıkları gibi okul içinde öğrenmelerine katkıda da bulunmuş olurlar.

Alanın uzmanları, öğretmenlerin çocuklara kitap okumanın yararlı olmadığına inandıkları maalesef bir gerçektir. (Strickland, 31) Müfredatı yetiştirme telaşesi öğretmenleri sadece kalem kağıt kullanarak öğrencilerin gerekli olan konuları yazıp ödevlerini yapmaya kanalize etmesi, aslında çocukların dil gelişimini olduğu kadar sosyal gelişimlerini de etkileyen kitap okuma gibi bir kültürel zenginlikten mahrum bırakılmalarına neden olmaktadır. “Kitapları dinlemek ve sorulan sorulara cevaplar vermek çocukların hem bilgilerini artıracak hem de dil gelişimlerine katkı koyarken okuma-yazma becerilerine ve aynı zamanda kitabın değerini anlamasına da yardımcı olmaktadır.” (34) Ebveyinlerin kitap okuyarak çocuklarına verdikleri dil dersleri aslında öğretmenlerin sınıflarda verdiği dil derslerine kıyasla daha zengin ve bir bakıma da bilinçli yapılıyor olmasa dahi uygulamalıdır. İlk okullarda çocuk edebiyatı örneklerinin çocuklara yüksek sesle sınıf ortamında okunması ve bu kitaplar hakkında öğrencilerle yapılacak sohbetler, onların dile hakimiyetlerini artırdığı gibi ilerki çağlarda okumaya olduğu kadar yazma becerilerine de katkı koyacaktır.

Ghosn⁷ 1998’de verdiği bir edebiyatın ilkokulda kullanımı üzerine verdiği konferansta otantik çocuk edebiyatı metinlerinin motivasyonu artırdığını, ve dil öğrenimi için anlamlı bir ortam yarattığına inandığını söylemiştir. Ghosn’a katılmamak mümkün değildir, zira destanlardan, efsanlerden çocuk hikâyelerine

⁵ Wolfe, SA, “Following the trail of a story” **Language Arts**, C. 58, s. 288-295.

⁶ Morrow, LM & Paratore, J. “Family Literacy: Perspectives and Practices”, **The Reading Teacher**, C. 47, s. 194-200. 1993.

⁷ Ghosn IK, “Four Good Reasons to use Literature in the Primary School Classroom”, **Seattle**, Mart 23-28, 1998.

kadar dikkatle ve özenle seçilmiş eserler çocuğu hayal alemine götürükten onun dil becerilerine olumlu etki yapacak ve ifade zenginliğı kazanmasına neden olacaktır. Çocuklar bu eserleri dinlemekten de, okumaktan da son derece haz alırlar ve doğal bir ortamda kelime hazineleri gelişecektir. Kelimeleri mekanik olarak yani anlamlarını ezberleyerek öğrenme yerine, doğal kullanım biçimleriyle öğrenmiş olacaklardır. Bu ister ana dil ister yabancı dil dersleri için olsun, aynıdır. Çocuklara öğrenmeleri gereken kelime listeleri yerine dillerinin gelişimine hikâye okuma veya okutturmanın daha etkili bir yöntem olduğu görüşü hâkimdir.

Çocuk edebiyatı, Collie ve Slater'ın⁸ kitaplarında da belirttiğı gibi çocuk edebiyatı hem çocuğun akademik anlamda gelişimine katkıda bulunur hem de eleştirel düşünce yeteneğinin gelişmesini sağlar. Collie ve Slater bu görüşlerinde haklıdırlar zira yetişkin öğrencilere en basit bir film hakkında dahi görüşleri sorulduğu zaman cevap sadece “Beğendim.” veya “Beğenmedim.” olarak kalıyor ve bir adım öteye gidemiyor. Bunun temel nedeni de çocukluk yaşlarından itibaren bu tür bir eğitim almamaları ve okul veya ev ortamında çocuk edebiyatı ürünlerinden uzak yetişip bunlar üzerine sohbet imkanını bulamamış olmalarındandır. Hayatı daha yakından tanımaya fırsat veren çocuk edebiyatı (Vandergrift⁹) çocuğun duygusal gelişimine de katkı koymaktadır.

İster ana dili eğitimi sınıflarında ister yabancı dil sınıflarında olsun, akademik yayınlarda konu ile ilgili olarak çıkan yazılar çocuk edebiyatının sınıf programları ile bütünleşmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çocuk edebiyatının okul müfredat programlarında yer almasının gerekçeleri “The New South Wales Board of Studies” ‘in yaptığı çalışmalar sonucunda “*dil öğrencinin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin merkezindedir ve tüm öğrenme alanlarında önemli rolü vardır*”¹⁰ sonucunu çıkarmıştır. Bu müfredatın oluşunda yatan üç neden dilin birbiriyle çok bağlantılı olan kullanımlarından kaynaklanmaktadır: başkalarıyla iletişim içinde olmak; metinleri yorumlamak ve yaratmak; dünya ve kendimiz hakkında birtakım öngörüler geliştirmek ve kendimizi ve dünyamızı anlamak.

Dil ve öğrenme alanında yapılan araştırmalar, müfredatın farklı teorik bakış açıları getirdiğini göstermiştir. Örneğin Johnston¹¹ okuma sürecinin psikodilbilimsel ve sosyal özelliğinden bahsederken müfredatın da zaten bu bağlantıyı yansıttığını ileri sürmektedir. Dil ve öğrenme arasındaki ilişki müfredat içinde dört ana kısımda ele alınmaktadır: değerler ve davranışlar; konuşma

⁸ Collie J & Slater S, **Literature in the Language Classroom: A Resouce Book of Ideas and Activities** Cambridge, 1987.

⁹ Vandergrift K, **Teaching Children's Literature**, 1990.

¹⁰ **Board of Studies**, (1998), “English K-6 Syllabus”. Sydney: **Board of Studies** http://warriorlibrarian.com/LIBRARY/inst_kidlit.html.

¹¹ Johnston, C. B., (1997), “Interactive Storybook Software: Effects on Verbal Development in Kindergarten”, **Early Childhood Development and Care**, 132, 33-44.

ve dinleme; okuma; ve yazma. Bunlar alt gruplara bölüdüğü zaman okuma dilimi, “okumayı öğrenme” ve “metin ve bağlam”dan oluşmakta, amaçların ve sonuçların sınanması da çocuk edebiyatının bu hedeflere ulaşmak için doğru bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Uygun metin örnekleri sosyal bir amacı da beraberinde getirmektedir; örneğin anlatılar eğlendirme amaçlı olmanın yanı sıra yaratıcılığı, duygusallığı, motivasyonu, rehberliği ve öğretmeyi de beraberinde getirmektedir. Müfredat ile bütünleştirilmiş çocuk edebiyatı örnekleri çocuğun dilinin gelişimine katkıda bulunurken yukarıda sıraladığımız alanlarda da önemli bir rol üstlenmektedir.

Çocuk edebiyatının dil gelişimini nasıl etkilediğini gösteren literatüre göre çocuklar ilk yıllardan itibaren yazılı ve görsel metinlerin bir anlam taşıdığını fark etmektedirler. Çocuk edebiyatının müfredat içinde ki önemini vurgulayan Wagner¹² bunu; ana dili edinimi, okuryazarlık ve etkin sınıf içi deneyimleri olarak üç kategoriye ayırmaktadır.

Eleştirel düşünce ve bilişsel gelişim üzerine yapılan araştırmalar dil ve düşünme yeteneği arasındaki bağlantıya işaret etmektedir. Zhang ve Alex¹³ öğretmenin ön planda olup sürekli hazırladığı çalışma sorularıyla öğrenciye hakim olan öğretmen odaklı sınıflarda dil öğrenimi çocuk edebiyatının önemli rol oynadığı sınıflara göre daha yavaş ilerlemektedir.

47 adet birinci sınıf öğrencisi üzerine bir araştırma yapan Senechal Thomas ve Daley¹⁴ bu görüşü elde ettiği sonuçlarla desteklemektedir. Hikâye kitapları ile çocuk ne kadar çok içiçe olursa, dil becerileri ve okuryazarlığı aynı oranda artar. Benzer bir araştırmayı da Otto¹⁵ 1993 yılında ilkökul birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapmış ve hikâye kitaplarını okuyan veya resimlerini anlamaya çalışan çocukların % 75’inde çalışmanın sonunda yüksek düzeyde okuma becerileri kazandıklarını tespit etmiştir.

İnteraktif hikâye kitaplarının anasınıfı öğrencileri üzerindeki rolünü inceleyen Johnston¹⁶, 7 haftalık bir süreç sonunda çocukların sözel becerilerinin önemli derecede arttığını gözlemlemiştir.

¹² Wagner, B. J. (1985) “Integrating the Language Arts”. **ERIC Digest**. ED 263627.

¹³ Zhang, H. & Alex, N. K., (1995), “Oral Language Development Across the Curriculum, K-12”. **ERIC Digest**. ED 389029.

¹⁴ Senechal, M.-LeFevre, J.-Thomas, E. & Daley, K. E., (1996), “Early Exposure to Storybooks as a Predictor of Reading in Grade 1”. **Paper presented at the Biennial Meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development, August, 1996**. Quebec City, Canada.

¹⁵ Otto, B. W., (1993), “Signs of Emergent Literacy Among Inner-City Kindergartners In A Storybook Reading Program”. **Reading and Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties**, 9 (2), 151-162.

¹⁶ Johnston, C. B., (1997), “Interactive Storybook Software: Effects on Verbal Development in Kindergarten”. **Early Childhood Development and Care**, 132, 33-44.

Üçüncü sınıf öğrencilerinin kendilerine yüksek sesle okunan çocuk edebiyatına karşı ilgilerini inceleyen Kelly¹⁷ bunun çocuklarda anlamayı, tartışmayı, yazma becerilerini ve duygusal katılımlarını pekiştirdiğini yazmaktadır.

1995 yılında Sprod¹⁸ eleştirel düşünceyi geliştirmede çocuk edebiyatının rolünün ne denli olduğunu araştırmaları sonucu ortaya koymuş ve çocuk edebiyatının okullarda yaygın bir şekilde kullanılmasını önermiştir.

Çocuk edebiyatı örnekleri bazen önerilen kalıplaşmış ders kitapları yerine de kullanılabilir. Van Sledright & Kelly¹⁹ beşinci sınıf öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada, alternatif kitap seçme fırsatı verilen çocuklar kendi seçtikleri kitapları kullandıkları zaman daha ileri düzeyde düşünme ve karar verebilme becerileri geliştirmişlerdir.

Angeletti,²⁰ eleştirel düşünme stratejilerini öğretirken öğrenciler tarafından seçilmiş olan kitapları kullanmış ve hem beceri kazanırken hem de okumaya karşı olumlu davranışlar göstermişlerdir.

Daha önce öğrenilmiş uygun bilgileri hatırlamaya yardımcı eylemleri içeren “Şema Teorisi” bağlamında farklı edebiyat türlerini okuyan çocukların eleştirel düşünme becerileri de gelişecektir (Smith, 1991)²¹. İkinci sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada kontrol grubundaki çocukların farklı edebî türleri gören çocuklara kıyasla yazma becerilerinin daha zayıf olduğunu gözlemlemiştir. Aslında Smith bu sonucuyla bildirimizin başında da belirttiğimiz sorunların kaynağına ışık tutmaktadır.

Çocuk okuyarak mevcut deneyimlerinden de yararlanmakta ve soyut veya somut yeni yeni metinler ortaya çıkarmaktadır. Demek oluyor ki okuma, ileri düzeyde düşünme alışkanlıklarının oluşumunu da beraberinde getirmektedir (Collins, 1993)²². Çocuk edebiyatı örneklerini okuyarak çocuklar hem kişisel olarak zevk almakta hem de bu eserleri kendine özgü yorumlamalarıyla ifade etmektedirler. Elbette bu da dil becerilerinin gelişmesinin doğal bir sonucudur.

¹⁷ Kelly, P. R., (1990), “Guiding Young Students Response to Literature”. **Reading Teacher**, 43 (7), 464-470.

¹⁸ Sprod, T., (1995), ”Cognitive Development, Philosophy and Children’s Literature”. **Early Childhood Development and Care**, 107, 23-33.

¹⁹ Van Sledright, B.A. & Kelly, C., (1998), “Reading American History: The Influence of Multiple Sources on Six Fifth Graders”. **Elementary School Journal**, 98 (3), 239-265.

²⁰ Angeletti, S., (1990), “Using Literature to Develop Critical Thinking”. **Paper presented at the Annual Meeting of the International Reading Association, May 6 - 11, 1990**. Atlanta, GA. ED 320107.

²¹ Smith, C. B., (1991), “Helping children to understand literary genres”, **Reading Teacher** 44 (6), 440-441.

²² Collins, N. D., (1993), “Teaching Critical Reading Through Literature”. **ERIC Digest**. ED 363869.

Çocuğun ruhsal gelişiminde; yaratıcı düşünceyi geliştirmek, dil gelişimini sağlamak, kendilerini ve başkalarını tanımada yol göstermek, zamanı en iyi biçimde değerlendirmek gibi beceriler, edebiyat aracılığıyla gelişir. Örneğin sınıfta bir piyesi öğrenciler arasında rolleri dağıtıp okutmak onların kendilerine uygun kişilerin özenle öğretmen tarafından seçilmesi hâlinde karakterlerle özdeşleşecekler, onlar gibi konuşmaya hareket etmeye başlayabileceklerdir. Kişilik kazanma aşamasında olan çocuklara bu olumsuz yanları yanında, dikkatle planlandığı takdirde olumlu sonuçlarının daha fazla olacağı bir yöntemdir. Oyunun çocuğun gelişimindeki rolünü düşünecek olursak çocuğu oyunla sadece zekâsını değil, her türlü becerisini de geliştirdiğini unutmamak gerekir. Kelime geliştirmeye yarayan araçlar arasında oyunları veya çocukların ezberlemekte zorluk çekmediği bilmece, çocuk şarkıları, kısa replikleri sayabiliriz.

Her ne çeşit edebiyat ürünü kullanılıyor olsun, bilinmeyen sözcüklerin anlam çalışmaları sınıf içinde gerçekleştirilmelidir. Bunlar öğrenciye ödev olarak verilip ezberletilmeye çalışılmamalıdır. Öğrenciler bilinmeyen sözcükleri ve deyimleri metne bağlı şekilde tam olarak kavradıktan sonra kendi konuşmalarında ve yazma çalışmalarında kullanılmalıdır. Aynı kökten gelen sözcükler ve değişik tarzda aynı anlamı taşıyan deyimler, geçmiş öğretim çalışmalarına bağlı olarak hatırlatılmalıdır. Bu sayede öğrenciler, sözcükleri ve deyimleri özümseyecektir. Bunu uygulamadığımız takdirde çocukların hafızasında yer etmeyecek sadece anlık bir çalışma olarak kalacaktır. “Çocuk ve Oyun” adlı makalesinde Yrd. Doç. Dr. Namık Kemal Şahbaz, bizim de bildirimizin başında ileri sürdüğümüz fikirlerimizi desteklemektedir.

Çocuk edebiyatı yazarı ve aynı zamanda da gazeteci olan Nur İçöz ile çocuk edebiyatı üzerine kendisiyle yapılan bir söyleşide raportöre verdiği cevapları, konuya getirdiği açıklık ve ileri sürdüğümüz fikirleri tamamlayıcı olduğu gerekçesi ile burada alıntı olarak vermek doğru olacaktır: *En beğenilen mizah kitaplarımdan biri olan Bu Gün Ne Cadilik Yaptım’ı okuyan çocuklarla yaptığım bir söyleşide içlerinden biri kalkıp bana yazarlık yaşamımın en büyük ödülünü şu soruyla verdi: “Nasıl oluyor da bizi bize böylesine güzel anlatabiliyorsunuz?” İşte önemli olan bu. Çocuğun satır aralarında kendini bulması ancak hiç küçümsenmediğini, tersine önemsendiğini duyumsayabilmesi... Benim yazarlık haritam bu. Çocuğa göreliği hiç göz ardı etmeden, yalın ama dilimizin kendine özgü melodisini duyumsatmaya özen göstererek, neredeyse her konuyu okurumla paylaşabilmeye çalışıyorum.*²³

İçöz, hitab ettiği kitleyi yakalamış ve onları çok iyi tanıyıp anlayacakları dilde ve tarzda yazarak gerçek anlamda kalplerini fethetmiştir. Genelde de bakıldığında çocuklar yazarı bir kitabından tanıyıp bütün eserlerini okuma eğilimi içinde olmazlar mı? Kıyaslama, eleştirme, özümseme, özdeşleşme gibi

²³ <http://www.altinkitaplar.com.tr/roportaj.asp?ID=6>.

becerilerini bu şekilde geliştirmeleri daha kolay olacaktır. Zira her kitap bazen hitap etmeyecek ve dil yetisini kullanıp kitap hakkındaki duygu ve düşüncelerini o küçük dünyasından çıkıp geçmiş bilgi ve becerilerinin hatta deneyimlerinin ışığında dile getirecektir. Belki de ilköğretimde öğretmenlerin izlemesi gereken yol da budur. Öğrencileri ders kitaplarının monotonluğundan çıkarıp hayal ve gerçeği bir arada barındıran çocuk edebiyatı örneklerini dersleriyle bütünleştirip çocuğun beş duyusuna da hitap ederek sınıf ortamını zevkli hale sokmaları gerekecektir.

Çocuk Edebiyatı'nın amacı; bilgilendirme, zevk verme, çocuğa yaşamı tanıtmadır. Bunun yanı sıra eğlendirici bir öneme de sahiptir. Çocuğa yaşama sevinci aşılacak bir değeri vardır. Çocuk edebiyatı çocuğa hayatı ve yakın çevrelerini tanıtmaya yönelirken çocuk gelişiminde de önemlidir. Şunu da unutmamız gerekir ki, çocuğun diğer davranışlarını da etkiler. Yaratıcı etkinliklerde bulunması için gerekli altyapı hazırlar. En önemlisi ise dil gelişimine yardımcı olur. Çocuğun düzeyine uygunluğu ve eğitici olması ise aranan nitelikleridir. Ayrıca çocuğu araştırmaya ve incelemeye yönelmeli, yaşama sevincini ve iyimserliği işlemeli ancak bunları kazandırırken de günün gerçeklerini de yansıtmalıdır. Ancak bu noktada biraz düşünmek gerekir. Gerçekçilik kavramı üzerinde durmamız gerekir, diye düşünüyorum. Çocuğun dilinin gelişimine katkıda bulunacak diye, her çeşit kitabı okumasına izin vermek veya gözetim altında tutmadan, yönlendirme olmadan her kitabı okumasına göz yummak faydadan çok zarar getirecektir. Nasıl filmlerde, “Ebeveyn gözetiminde seyredilmesi tavsiye olunur”. ibaresi varsa, aynı şekilde kitaplar da ebeveyn veya öğretmen denetiminde okunmalıdır. Kendini kuş ile özdeşleştirip balkondan uçmaya çalışan çocuklar, Örümcek Adam ile özdeşleştirip binaların duvarlarından aşağı inip kendini boşlukta bulan çocuklar ilk akla gelen örneklemelerdir. Örneklemelere evden kaçan çocukları, gölde hayatını kaybedenleri de eklemek mümkün. Bunların nedenlerine baktığımızda okudukları kitapların etkisinde kalmaları diyebiliriz. Tabii bu sadece çocuklar için geçerli değil. Genç kızlar ve genç erkekler de okuduklarının etkisinde kalabiliyorlar. Gerçek hayattan örnekleme yapacak olursak Tamarro'nun **Yüreğinin Götürdüğü Yere Git** kitabının etkisiyle sevdiğine kavuşmak için evden kaçan kızın babası tarafından hayatına son verilmesi, yakın zamanda tanıklık ettiğimiz olaylardan sadece bir tanesi.

Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Gönen²⁴ yaptığı bir çalışmada edebiyatın dil gelişimine yaptığı katkıları şu şekilde sıralamaktadır:

- a. Edebiyat, çocuğun kendi öykülerini anlatması için model teşkil etmektedir.
- b. Edebiyat, yaratıcı etkinlikler için basamak görevi yapmaktadır.
- c. Edebiyat, çocukta dile karşı hassasiyet geliştirmektedir.
- d. Edebiyat, çocuğun sözcük bilgisini artırmaktadır.

²⁴ Gönen, Mübecceçel, **HÜ Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. 5, s. 7, 2004.

Gönen, yine aynı makalesinde çocuklara öykü anlatma ve okuma işlerinin üç büyük amaca hizmet ettiğini yazmaktadır. Bunlar:

1. İçinde buldukları kültürün merkezini oluşturan edebiyatı çocuklara tanıtmak,

2. Bilgilerini pekiştirmek, bilgi çemberlerini genişletmek ve daha fazla bilgi arayışına yöneltmek,

3. Bellek, sıra takibi ve çözümleme gibi terimlerle dile getirilen dille bağlantılı becerileri çocukta geliştirmek.

Çalışmamızda farklı literatürden verdiğimiz fikirleri destekleyici açıklamaları ile Gönen, konunun ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

İletişimsel yeteneklerin gelişimi için; dinleme, taklit etme, doğal olarak dili kullanma, kavram gelişimi, karşılaştırma yeteneği, kendisinin ve diğer insanların duygularını ifade etme, konuşma seslerini doğru olarak çıkarma, bağımsız olarak düşünebilme ve sonuç çıkarma davranışlarının kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu davranışlar da ancak öykü anlatma aşamasında kazandırılabilir. Eğitimcilerin ve ana babaların bu konuya ağırlık vermesi gereklidir.

Kitabın dil gelişimine yardımcı olabilmesi için; çocuklara bol resimli kitap okunmalı, çocuk kitaptaki resimleri anlatmaya, kitapla ilgili olarak sorulan soruları cevaplamaya, yarım bırakılan cümleyi tamamlamaya, yarım bırakılan kitabı anlatmaya, daha sonra da kitabı kendi cümleleriyle özetlemeye teşvik edilmelidir. Bunlar; edebiyatın çocukların dil gelişimini güdüleyip, uyarıcı yollarıdır. Çocuk edebiyatının zengin kaynağına dayanmayan dil programının kuvvetsiz kalıp gelişemeyeceği unutulmamalıdır.²⁵

Çalışmada buraya kadar genelde düz yazı örnekleriyle çocuk edebiyatının dil gelişimine katkılarından bahsettik. Ancak şu noktayı da vurgulamakta yarar görüyorum: Çocuğun doğduğu andan itibaren duyduğu ninniler onun dil gelişiminde etkisi olan araçtır. Her kültürde ninnilerin olduğunu düşünecek olursak ve annenin bebeğini doğduğu andan itibaren ninnilerle masallarla büyüttüğü varsayımından hareket edersek şiirsel halk edebiyatı ürünlerinin de çocuğun dil gelişimine olan katkısından bahsetmiş oluruz. Modeller kadar çocuklara sunulmuş, zenginleştirilmiş dil çevreleri de onların dili kazanmalarında ve yaratıcı şekilde kullanmalarında, destekleyici etkenlerdir.²⁶

Ninniler, çocuk oyunlarına bağlı şarkılar, türküler, tekerleme, bilmece, sayışma, maniler, halk şiiri ve türkülerini sayesinde her çocuk bulunduğu ortamın kültür özelliklerine göre dilini geliştirir ve de doğal olarak dile bağlı olarak değer ve davranış geliştirir.

²⁵ a.g.e.

²⁶ Güven, Nergis ve S. Bal, **Dil Gelişimi ve Eğitim**: “0-6 Yaş Dönemindeki Çocuklar için Destekleyici Etkinlikler”, İstanbul :Epsilon Yayınları, 2000.

*Sözlü anlatım, yani konuşma ile gerçekleştirilen şiirsel halk edebiyatı ürünleri çocuğun dil oluşumunda ve gelişmesindeki vurgulu, uyumlu, coşkulu, heyecanlı, ses tonu ve bedensel davranışlarda, dinleyen ile konuşanın yüz yüze olmasından kaynaklanan doğal, etkili bir dil eğitimine katkılarda bulunur. Dildeki yineleme, yavaşlama, hızlandırma, yükseltme ve alçaltmalar sözcüklerin, cümlelerin anlamlarını netleştirir.*²⁷

Unutmamalıyız ki, bu ürünler “dilin telaffuzunu ve melodisini, sözcüklerini, söz sanatlarını, söyleyiş kalıplarını öğretirken aynı zamanda toplumsal iletişimi de sağlar.”²⁸ Bilmeceler, sayışmalar ve maniler yaratıcı zekâ ve dil becerileri kazandırır. Çocuklarımızın daha iyi bir şekilde dile hâkim olup konuşması ve yazması yönünde tercihimiz, o zaman bu ürünlerin olumlu katkılarını göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Ailede, sosyal çevre ve okullarda kültürümüzün bu zengin söz varlığını gündeme getirmeliyiz. Aslında ulusal bilincin gelişmesinde dilin önemi yadsınamaz bir gerçek ve bu ürünlerden işe başlayarak yazılı ürünlere doğru yönelmeliyiz.

Barbara Keifer **The School Journal**'da²⁹ yayımladığı bir yazısında, çocuklar ve yetişkinler birlikte okuyup okuduklarını konuşa konuşa paylaştıkları zaman, çocuğun dilinin her bakımdan geliştiği, dile daha hâkim olarak konuştuğunu gözlemlediğini yazmaktadır. Bunun dışında elbette çocuk farklı karakterleri tanıyabilmekte, hikâyelerin yapısı hakkında bilgi sahibi olmakta, yeni sözcükler öğrenirken karmaşık cümle yapılarını da kullanmayı öğrenmektedir.

Tüm alanın araştırmacıları ve biz de görüşümüz odur ki, çocuğun sözlü dilinin gelişimi bir süreç ister ve bu süreç farklı aşamalarda farklı becerilerin birlikte gelişmesiyle olgunlaşır. Bu görüşü aşağıdaki tablo³⁰ ile daha açık bir şekilde ifade etmeye çalıştık.

Sözlü Dilin Gelişimi

Doğumdan 2 yaşına kadar geçen sürede:

- Temel ihtiyaçları için ağlar.
- Öksürme, hapşırma gibi sesler çıkarırlar.
- Kahkaha atar, garip sesler çıkarır.
- Gülümser ve isimlerini duyunca tepki verirler.
- Etraftaki sesleri duyar ve tepki verirler.

²⁷ Günay, Doğan; **Metin Bilgisi**, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2001.

²⁸ Çevirme, H., “Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitime Katkısı”, **İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi**, 2004.

²⁹ www.suite101.com/article.cfm/reading/81160.

³⁰ www.suite101.com/article.cfm/reading/81160.

- Çeşitli sesleri bir arada kullanarak vücut dili yardımıyla dikkatleri çekmek isterler.

- Çok basit sözcükleri veya heceleri tekrar edebilirler.

- Ses oyunları yapabilir ve sesli ve sessiz harften oluşan heceleri seslendirebilirler.

2-4 Yaş Arası

- Tek kelimelik cümlelerden uzun ve farklı sözcüklerden oluşan cümlelere geçiş.

- Sözlü dil kullanımını geliştirirler.

- Çok soru sorarlar.

- Yetişkin seslerini taklit ederler.

- Sıfat, zarf gibi tanımlayıcılar kullanmaya başlarlar.

- “hayır” ve “”olmaz” kullanarak aksini söylemeyi öğrenirler.

- Zamirler, edatlar, çoğul ekleri kullanmaya başlarlar.

- Sözlü verilen talimatlara uyar ve masalları anlayarak dinlerler.

- Resimlerdeki nesnelere isimlendirebilirler.

- Konuşmalara katılabilirler.

4-6 Yaş Arası

- Dilbilgisini tüm kuralları ile uygularlar.

- Sözcük dağarcıklarını ileri düzeyde geliştirirler.

- Sözlü hikâyeler yaratırlar.

- Dili düşünmek ve başkalarıyla deneyimlerini paylaşmak için kullanırlar.

- Bilgi, düşünce ve duygularını uzun cümlelerle ifade ederler.

- Sözlü dili yaratıcı ve hayal dünyalarını yansıtıcı şekilde kullanırlar.

İlk Okuma

Başlangıç Aşamasında Çocuk

- Kitaba dokunur, hatta ağzına alır, çiğnemeye çalışır veya sadece sayfalarını çevirir.

- Aile bireyleriyle kitap sayfalarını karıştırmaktan ve sayfaları çevirmekten hoşlanır,

- Kendisine kitap okunmasından hoşlanır, yani hikâyeyi defalarca dinlemeyi severler.

- Sadece kitaplara bakmak bile onlar için zevktir.

Daha Sonraki Dönemlerde ise Çocuk

- Çevresindeki yazılı metinlerin artık farkındadır.
- Kitaplarında sözlü dilden farkı olmadığını anlar.
- Hikâye dinlemeye bayılır ve tekrarından sıkılmaz.
- Çocuk şiirleri ve masalları dinlemekten hoşlanır.
- Masal veya hikâye okunurken içindeki resimleri gösterir ve hikâye hakkında bir soru sorulduğu zaman da cevap verir.
- Sayfaları doğru düzende çevirir.
- Kütüphaneden kitap seçebilir.
- Hikâyeyi rahatlıkla takip edebilir ve hatta kendisini masalla özdeşleştirebilir.
- Farklı sözcüklere karşı duyarlılık kazanır.
- Kelimelerle harfler arasındaki farkı görür.
- Büyük harfle küçük harfi ayırt etmeyi öğrenir.
- Hikâyeyi hatırlayıp tekrar kendisi anlatabilir.
- Hikâyelerde daha önce öğrenmiş olduğu sözcükleri hatırlayabilir.
- Ezberlediği hikâyeleri kitaptan takip ederek okuyabilir.

Kitapla fiziksel olarak başlayan yakınlaşma bu şekilde çocuğun zihinsel olduğu kadar dil gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir.

Kitapların çocukların gelişimde oynadığı bu önemli rollerden sonra, kitap seçiminin de önemine değinmek gerekmektedir. Doğru yaşa ve doğru seviyede kitap önerileri çocukların kitap okumalarını artırıcı en önemli etkidir. Şunu unutmamak gerekir ki, her yaş grubunu kendi özellikleri vardır ve hatta bu kız ve erkek çocuklar arasında dahi farklılıklar göstermektedir. Bir de bunların dışında önerilen kitapların kolay bulunabilir olması da gerekmektedir. Öğrenci odaklı eğitimin olmazsa olmazlarından biri de, çocuğun ilgi alanlarını belirleyebilmek ve onu daha yakından tanıyabilmek için hazırlanacak anket sorularıdır. Gelişimin doğru yönde olabilmesi için bu sorularla öğrenciyi tanımak ve verilecek kitap okuma ödevlerinin de bu doğrultuda önerilmesini sağlamak sınıf öğretmenlerinin görevleri başında gelmektedir. Aşağıda verdiğimiz anket soruları öğretmenler tarafından sınıfta kolaylıkla uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir:³¹

1. Bir hobin var mı?

Varsa, nedir?

³¹ Celkan, Gül, (2006), **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 4-6 Ekim 2006. s. 613-620. AÜ, Basimevi.

2. Evde hayvan besliyor musun?

Ne çeşit ev hayvanın var?

3. Sana başkası tarafından okunan en beğendiğin kitap hangisidir?

4. Hangi tür kitapları dinlemeyi seversin?

gerçek hayvanlar gerçek dışı yaratıklar peri masalları

gerçek çocuklar aile hikâyeleri şiir

bilimkurgu resimli kitaplar tarihî hikâyeler

komik hikâyeler bilgilendirici kitaplar bilimsel kitaplar

sporla ilgili kitaplar macera kitapları gizemli hikâyeler

gerçek hikâyeler

5. Kendi kendine okuduğun ve en beğendiğin kitap hangisidir?

6. Ne çeşit kitapları kendin okumaktan hoşlanırsın?

7. Hangi spor dallarını seversin?

8. Okuldan eve gelince ne yaparsın?

9. Hafta sonları ne yapmayı seversin?

10. Ne gibi şeyleri biriktirmekten hoşlanırsın?

11. Okulda en çok sevdiğin dersler nelerdir?

12. Bu hafta hangi kitabı okudun?

13. Kütüphaneye gider misin?

Gidersen ne yaparsın?

Ne kadar sıklıkta gidersin?

14. Tatilde nereye girmek istersin?

15. Televizyon izler misin?

16. Cevabın evet ise ne tür programlar izlersin?

17. En beğendiğin televizyon programı hangisidir?

18. Daha fazla bilgi sahibi olmak istediğin konuları sıralar mısın?

Bu çalışmada, çocuk edebiyatının çocuğun gelişimi ile ilgili olarak dil eğitimi ve öğretimi açısından önemi üzerinde durduk. Ancak çocuk edebiyatını diğer dersler ile bağlantılı olarak kullandığımız zaman bunun daha da etkili olacağı inancındayız. Dil bilgisi derslerinde dahi metne dayalı bir dil bilgisi dersi yapıldığı takdirde öğrencinin tanımlamalarla dil bilgisi öğreneceği yerde uygulama ile

daha iyi öğrendiği gözlemlenmiştir. Cümle analizleri eğer hikâyelerdeki cümleler üzerinde yapılırsa, mekanik ve ezbere dayalı öğrenme yerine metne ve uygulamaya dayalı bir öğrenme sistemi gerçekleşmiş olacaktır. Dil bilgisi dersinin amacına ulaşması için bu yöntemin uygulanması kaçınılmazdır, diye düşünüyoruz.

Çocuk kitaplarının ilköğretim seviyesinde müfredatın bir parçası olarak görülmesi ve farklı dersleri pekiştirici olarak kullanılması, çocuğun hem öğrenme sürecine olumlu etki yapacak hem de bir çeşit pekiştirici görev yüklenmiş olacaktır.³² Örneğin Jules Verne'in **80 Günde Devr-i Âlem** romanı coğrafya derslerinde öğrendikleri bilgiler ışığında sınıf içi sunumuyla daha katılımcı ve eğlenceli bir şekilde incelenirken, yine aynı yazarın **Aya Yolculuk** kitabı fen veya hayat bilgisi derslerinin yardımı ile ele alınabilir ve hatta çocuklara ilk uzay yolculuklarından aya ilk inen astronota kadar kimlerin bu yolculuğa katılmış olduğu araştırma ödevi olarak verilebilir. Sonuçta yazarın yolculuğu ile gerçek yolculuk karşılaştırılır. Hatta matematik dahi çocuk edebiyatı, okuma dersleri ile bağdaştırılabilir. Matematiksel kavramlar olan “değer”, “sayı” “oran” ve “orantı” hikâyeler kullanılarak rahatlıkla anlatılırken her şeyin bir değer olduğu ve rakamlarla ifade edilen şeylerin de olduğu öğretilmektedir. Matematik dersinde elma ile armudun toplanmadığını öğretirken okuma dersinde işlenen hikâye kitabında benzer bir aktiviteyi “Çiftlikteki farklı hayvanları toplayın bakalım.” ifadesiyle deneyebiliriz.

Eğitim ve öğrenme serüvenine hayata geldiği andan itibaren başlayan insan, her evrede bir şeyler öğrenmektedir. Ancak konu dil eğitimi ve gelişimi olduğu zaman bunu gerçekleştirecek faktörleri irdelemek kaçınılmaz olmaktadır. Bu çalışmada da alanda yapılmış çalışmaları taradık ve konunun sadece okulda değil, evde başladığını ve herkesin bu işin bir paydaşı olduğunu göstermiş olduk.

Çocuk edebiyatı örneklerinin baskı kalitesinden kaçınmadan çocuklara yönelik olarak hazırlanması en büyük dileğimizdir. Görsellik her alanda olduğu gibi kitaplar için de geçerlidir. Paylaştığımız fikir ve düşüncelerin konuya ilgi duyan herkese ışık tutması dileğimizdir.

Bu araştırma burada kalmamalı ve bu çalışmalar ışığında okullarda yapılacak gözlem ve anketlerle sonuçlar bilimsel bir şekilde incelenmelidir, diye düşünüyoruz. Bu noktadan hareketle bundan sonra izleyeceğimiz yol bu yönde olacaktır.

KAYNAKÇA

Angeletti, S., (1990), “Using Literature to Develop Critical Thinking”, **Paper presented at the Annual Meeting of the International Reading Association, May 6 - 11, 1990.** Atlanta, GA. ED 320107.

Board of Studies, (1998), English K-6 Syllabus. Sydney: Board of Studies http://warriorlibrarian.com/LIBRARY/inst_kidlit.html.

³² a.g.e.

Celkan, Gül, (2006), **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 4-6 Ekim 2006. s. 613-620. AÜ Basımevi.

Collie, J. & Slater, S., (1987), **Literature in the language classroom: A Resource book of ideas and activities**, Cambridge.

Collins, N. D., (1993), **Teaching Critical Reading Through Literature**, ERIC Digest. ED 363869.

Çevirme, H., (2004), “Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitime Katkısı”, **İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi**.

Günay, Doğan, (2001), **Metin Bilgisi**, Multilingual Yayınevi, İstanbul.

Güven, Nergis ve Bal, S., (2000), **Dil Gelişimi ve Eğitim**: “0-6 Yaş Dönemindeki Çocuklar için Destekleyici Etkinlikler”, İstanbul: Epsilon Yayınları.

Gönen, Mübeccel, (2004), **HÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, s. 7.

Ghosn, I. K., “Four Good Reasons to use Literature in the Primary School Classroom”, **Seattle**, Mart 23-28, 1998.

<http://www.altinkitaplar.com.tr/roportaj.asp?ID=6>

<http://www.zwisler.de/scripts/Sprachentwicklung>, “Sprachentwicklung”, Rainer zwisler, 25 Haziran 2006.

Johnston, C. B., (1997), “Interactive storybook software: Effects on verbal development in kindergarten”, **Early Childhood Development and Care 132**, 33-44.

----, (1997), “Interactive storybook software: Effects on Verbal Development in Kindergarten”, **Early Childhood Development and Care 132**, 33- 44.

Kelly, P. R., (1990), “Guiding young students response to literature”. **Reading Teacher 43 (7)**, 464-470.

Mc Carthy, Rae Lynn, (1995), “The importance of storybook reading to emergent literacy: A Review of the Research” ERIC, www.firstsearch.com

Morrow, L. M. & Paratore, J., (1993), “Family Literacy: Perspectives and Practices” **The Reading Teacher**, Cilt: 47, ss. 194-200.

Otto, B. W., (1993), Signs of emergent literacy among inner-city kindergartners in a storybook reading program, **Reading and Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties 9 (2)**, 151-162.

Senechal, M.-LeFevre, J.-Thomas, E. & Daley, K. E., (1996), “Early Exposure to Storybooks as a Predictor of Reading in Grade 1”. **Paper presented at the**

Biennial Meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development, August, Quebec City, Canada.

Smith, C. B., (1991), "Helping Children to Understand Literary Genres", **Reading Teacher** 44 (6), 440-441.

Sprod, T., (1995), "Cognitive Development, Philosophy and Children's Literature", **Early Childhood Development and Care** 107, 23-33.

Strickland, D. S. & Mandel, L. M. "Delaware International Reading Association", 1989, **www.ericdigest**.

Van Sledright, B. A. & Kelly, C., (1998), "Reading American History: The Influence of Multiple Sources on Six Fifth Graders", **Elementary School Journal** 98 (3), 239-265.

Vandergrift, K., (1990), **Teaching Children's Literature**.

